

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГАЛИЦЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ІМЕНІ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА
ЮРИДИЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ**

Кафедра права

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни:

«Кримінальне процесуальне право України»

на тему:

**«Закінчення досудового розслідування складанням
обвинувального акту»**

Виконав:

студент групи Пб-11

Безушко Т. І .

Науковий керівник:

к.ю.н. Денисовський М.Д.

Тернопіль 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. ПІДСТАВИ, ФОРМИ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА	8
2. СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ОБВИНУВАЛЬНОГО ВИСНОВКУ ЯК ФОРМИ ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА	13
3. ЗМІСТ І СТРУКТУРА ОБВИНУВАЛЬНОГО ВИСНОВКУ	18
ВИСНОВОК.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	25

ВСТУП

Актуальність теми. Зміни, які останнім часом відбулися в суспільному, політичному та економічному житті України, стали каталізатором для кардинальних перетворень в українському законодавстві, приведення його у відповідність до принципів міжнародного права з метою забезпечення балансу приватних інтересів особи і публічних інтересів суспільства та держави. Ратифікація Україною великої кількості міжнародних договорів та прийняття на себе зобов'язань щодо їх виконання змусила нашого законодавця радикально вплинути на подальший законодавчий процес. Одні галузі права зазнали суттєвих перетворень шляхом внесення змін до відповідних нормативно-правових актів, інші ж були цілковито оновлені за рахунок прийняття нових законів та, відповідно, підзаконних нормативно-правових актів.

І саме до таких оновлених галузей права відноситься кримінальне процесуальне право, адже прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України 13 квітня 2012 р. (далі – КПК України) значно змінило увесь вектор розвитку кримінальної та кримінально-процесуальної політики держави. КПК України внесено велику кількість змін до існуючої моделі кримінального процесу, доповнивши її одними положеннями та виключивши інші. Не стали виключенням і форми закінчення досудового розслідування. Чинним КПК України у порівнянні з КПК України 1960 р. внесено чіткість до їх переліку та закріплено відповідні норми в одній главі, тим самим значно полегшено їх застосування в практичній діяльності з одночасним встановленням істотних новел щодо процесуального порядку реалізації цих форм, що у своїй сукупності достатньо серйозно змінює порядок діяльності учасників кримінального провадження при закінченні досудового розслідування.

Ці зміни системно в науці ще не досліджені, що не відповідає потребам сучасної правозастосовчої практики. Теоретичним підґрунтям даного дослідження стали роботи вітчизняних та зарубіжних науковців та практичних працівників, таких як: С.С. Алексєєв, Ю.П. Алєнін, В.Г. Асташєнков, А.С.

Барабаш, Ю.В. Баулін, С.М. Благодир, Н.Ю. Букша, Ю.В. Буров, Л.В. Герасимчук, Г.І. Глобенко, І.В. Гловюк, М.Є. Григор'єва, В.О. Гринюк, Ю.О. Гришин, О.А. Губська, С.В. Дрьомов, А.Я. Дубинський, С.П. Єфімичев, Н.В. Жогін, І.В. Жук, І.Г. Івасюк, С.В. Ілюхіна, О.В. Капліна, Л.М. Карнеєва, Т.В. Каткова, М.М. Книга, О.Ф. Ковітіді, О.С. Козак, Г.Р. Крет, О.М. Ларін, В.В. Литвинов, М.О. Майгур, В.Т. Маляренко, Ж.В. Мандриченко, Р.І. Матюшенко, Г.М. Міньковський, В.А. Михайлов, Т.Б. Ніколаєнко, Л.М. Палюх, А.Б. Романюк, В.М. Савицький, В.В. Сташис, М.С. Строгович, В.Я. Тацій, Ф.Н. Фаткуллін, І.Я. Фойницький, С.А. Шейфер, О.В. Шуваткін, А.Б. Юрасов та ін., які досліджували питання 2 форм закінчення досудового розслідування.

Натомість варто зауважити, що майже усі використані в даному дослідженні наукові роботи аналізували відповідні правові положення або за КПК 1960 р., або за законодавством інших країн. Крім того, схожі проблеми стали предметом х досліджень Д.В. Шиловой («Захист прав та законних інтересів учасників кримінального провадження при його закритті на стадії досудового розслідування», 2014 р.) та В.М. Кобернюка («Закриття кримінального провадження зі звільненням особи від кримінальної відповідальності», 2014 р.). КПК України 2012 р. передбачає три форми закінчення досудового розслідування: закриття кримінального провадження; складання та направлення до суду клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності; складання та направлення до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру. І хоча перелік форм закінчення досудового розслідування не зазнав суттєвих змін у порівнянні з КПК України 1960 р., сама процедура закінчення досудового розслідування потребує детального аналізу. Саме наявність великої кількості правових новел поряд із відносною новизною прийнятого КПК України та, як результат, відсутність наукової розробки даного питання обумовлюють актуальність обраної теми даного дисертаційного дослідження.

Також, одним із основних завдань кримінального процесуального законодавства є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду (ст. 2 КПК 2012 р.). Відповідно, задля реалізації цього завдання уповноважені органи повинні чітко дотримуватись норм чинного законодавства та вимагати цього від осіб, які тим чи іншим чином залучаються до кримінального провадження. Така чіткість вимагається від посадових осіб як під час проведення тих чи інших процесуальних дій, так і під час оформлення відповідної процесуальної документації. Особливе місце посідають підсумкові процесуальні документи, серед яких обвинувальний акт – один із найважливіших.

Обвинувальний акт – узагальнюючий процесуальний документ досудового розслідування. Його значення відповідно до ч. 2 ст. 42 КПК України полягає в тому, що особа, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду в порядку, передбаченому ст. 291 КПК України, стає обвинуваченим і водночас підсудним.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження правової сутності форм закінчення досудового розслідування за КПК України 2012 р.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено та вирішено наступні **завдання:**

- ✓ з'ясувати сутність та значення інституту закінчення досудового розслідування; визначити основні новели чинного КПК України у частині регулювання закінчення досудового розслідування у порівнянні із КПК 1960 р.;
- ✓ розкрити процесуальні особливості та порядок закриття кримінального провадження;
- ✓ охарактеризувати процесуальні особливості, порядок складання, структуру та зміст клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності;

- ✓ визначити процедуру відкриття матеріалів іншій стороні;
- ✓ охарактеризувати процесуальні особливості, порядок складання, структуру та зміст обвинувального акта;
- ✓ визначити процесуальні особливості, порядок складання, структуру та зміст клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;
- ✓ виробити теоретично обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення норм чинного КПК України, які регулюють порядок закінчення досудового розслідування;
- ✓ проаналізувати напрацювання вітчизняних та зарубіжних вчених, які стосуються вказаного питання;
- ✓ охарактеризувати основні складові частини обвинувального акта, які зазначені в ст. 291 КПК України.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають між суб'єктами кримінальної процесуальної діяльності у зв'язку та під час закінчення досудового розслідування.

Предметом дослідження є форми закінчення досудового розслідування за Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети в роботі були використані як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження. За допомогою діалектичного методу проблематика форм закінчення досудового розслідування була вивчена в динаміці та у взаємозв'язку з іншими правовими інститутами кримінального процесуального права (п.п. 1.2, 2.1, 2.2, 3.2, 3.3). Порівняльно-правовий метод дозволив виявити спільні та відмінні риси в нормативному регулюванні закінчення досудового розслідування в законодавствах України та деяких країн СНД (Республіка Білорусь, Республіка Молдова, Республіка Казахстан, Російська Федерація), а також Балтійських країн (Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Естонська Республіка) (п. 1.2). Метод системно-структурного аналізу допоміг розмежувати поняття

«закінчення досудового розслідування» та «закінчення кримінального переслідування» (п. 1.2).

1. ПІДСТАВИ, ФОРМИ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

Для виконання ст. 129 Конституції України, встановлено, що важливою умовою реалізації такого конституційного принципу, як законності в кримінальному провадженні є безпосередньо вірне встановлення всіх обставин справи задля досягнення рішення – обґрунтованого, вмотивованого та законного [1].

Будь-яке закінчення досудового розслідування певної кримінальної справи полягає у прийнятті рішення про подальшу долю цієї справи. Сам етап досудового розслідування являє собою певну діяльність уповноважених осіб задля швидкого та об'єктивного розслідування. Стадія досудового розслідування завершується при виконанні усіх поставлених завдань та задач. Тобто, відсутність або ж недоцільність проводити які слідчі дії, перевіряти інформацію і тому подібне.

Форми закінчення досудового розслідування відіграють важливу роль в інституті кримінального процесуального права. Щодо чіткості визначення таких форм варто звернути увагу на наступне. Так, до прикладу беручи законодавство іноземних країн можна виділити лише дві форми так званого закінчення, а саме: перша форма – це передання справи, тобто усіх зібраних під час досудового розслідування тим матеріалів (доказів) які як звинувачують так і виправдовують підозрюваного та в тому числі і самого обвинувального акту відповідно яким обґрунтовується обвинувачення органом досудового розслідування до суду для подальшого розгляду справи суддею аж до винесення вироку або ж рішення, друга – закриття кримінального провадження в межах якого велось досудове розслідування із чітко визначених законом причин/випадків [11, с. 90].

Так, аналізуючи законодавство США то в цій країні фігурують саме цих дві вище вказаних форми закінчення розслідування на досудовому етапі –

складання обвинувального акту або ж закриття провадження у справі з певних на те причин. Аналогічного (тотожного) роду форму закінчення досудового розслідування має і законодавство Німеччини – публічне обвинувачення та направлення кримінальної справи до відповідного підсудного за місцем розгляду даної справи суду або ж закриття справи.

Водночас, українське законодавство в частині таких форм закінчення досудового розслідування є дещо іншим та так би мовити частково відрізняється від форм іноземних держав. Варто звернути увагу, що вище вказані форми закінчення досудового розслідування згідно законів України закріплені у ч. 2 ст. 283 КПК України, відповідно до якої «прокурор зобов'язаний у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру здійснити одну з таких дій: 1) закрити кримінальне провадження; 2) звернутися до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності; 3) звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру» [9, с. 72].

На підставі вище викладеного слід виділити три форми закінчення досудового розслідування:

1. закриття кримінального провадження на стадії досудового розслідування слідчим, до направлення матеріалів до суду;
2. звернення уповноваженими на те особами – працівниками прокуратури до відповідного територіального підсудного суду із клопотанням про звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності (за наявності таких підстав);
3. звернення уповноваженими на те особами – працівниками прокуратури до відповідного територіального підсудного суду із клопотанням про застосування примусових заходів (лікування) або обвинувальним актом.

Однак, досліджуючи дане питання постало питання, що хоч і законодавцем визначено лише три форми закінчення на практиці таких форм є дещо більше.

Так до прикладу ст. 283 КПК України, визначає лише три форми, однією з яких є – застосування примусових заходів, однак такі заходи можуть застосовувати до двох категорій підозрюваних/обвинувачених [3]:

1) неповнолітні;

2) до особи які досягли віку кримінальної відповідальності – 16 років, однак не досягли повноліття.

Проте, нормами Кримінального кодексу України, а саме ст. 97 визначено, що «неповнолітній, який уперше вчинив злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, може бути звільнений від кримінальної відповідальності, якщо його виправлення можливе без застосування покарання».

Отже, КК України, встановлює норму відповідно до якої відбувається звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх осіб. Таким чином, між нормами КК України та КПК України існує незначна колізія щодо даної категорії осіб, які підозрюються у вчинення злочину/кримінального правопорушення [2].

В загальному, якщо ж вирішувати варіанти закінчення досудового розслідування то варто їх поділити на загальні й особливі.

До загальних форм слід віднести ті форми, які настають за звичного розвитку кримінального провадження – обвинувальний акт складений згідно матеріалів досудового розслідування та закриття кримінального провадження з певних на те причин.

В свою чергу до особливих форм, варто віднести так звані спеціальні так звані підстави задля прийняття певного роду рішення або ж у певно визначено спеціальному порядку щодо його прийняття та його оформлення – клопотання в частині медичного або виховного характеру, обвинувальний акт із угодою.

Поряд з цим, дані форми можна класифікувати на ті, які передбачають подальше продовження кримінального провадження на стадії судового

розгляду та ті, які передбачають остаточне припинення кримінального провадження.

Щодо ролі сторони обвинувачення – прокурора, то варто виходити з того, що останній має так звані виключні повноваження встановлені нормами КПК України в частині самого прийняття рішення - про закінчення досудового розслідування, які встановлені в ст. 183 КПК України. Дана норма, покладає саме на прокурора остаточне право щодо розпорядження кримінальним провадженням на стадії досудового розслідування, внаслідок чого і покладення завдання щодо закінчення досудового розслідування [3].

Винятком служить лише випадок закриття кримінального провадження – слідчим. Так, відповідно до ч. 2 ст. 284 КПК України, «слідчий приймає постанову про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пп. 1, 2, 4 ч. 1 ст. 284 КПК України, якщо в цьому кримінальному провадженні жодній особі не повідомлялося про підозру» [3].

Щодо закінчення досудового розслідування ця норма повторюється у ч. 1 ст. 283 КПК України, згідно з якою «особа має право на розгляд обвинувачення проти неї в суді в найкоротший строк або на його припинення шляхом закриття провадження».

Однак, проаналізувавши вище вказані форми, слід зробити висновок, що різні форми закінчення застосовуються нерівномірно. Більша частина кримінальних проваджень закривається, частина надсилається до суду, і лише незначна частина направляється із клопотанням про застосування примусових заходів.

Що ж до підстав закінчення досудового розслідування то вони чітко переплітаються із формами, адже за наявності певної підстави, застосовується відповідна із трьох форм закінчення досудового розслідування. Таких підстав є невичерпна кількість та деякі із них розглянуті у даному питанні [18, с. 61].

Аналізуючи таку форму, як закриття кримінального провадження то варто звернути увагу, що таке закриття відбувається на підставі ст. 284 КПК України,

перелік яких є чітко вичерпним. При закритті кримінального провадження процесуальний керівник виносить відповідну постанову, яка може бути оскаржена в суді у порядку глави 26 КПК України [3].

Вище вказана постанова обов'язково повинна надсилатись сторонам відповідного кримінального провадження.

Також, часто на практиці зводять в одне такі поняття як «завершення» та «закінчення» кримінального провадження. Однак вказані поняття є кардинально різними. Так, під закінченням варто розуміти коли всі необхідні процесуальні дії на досудовому розслідуванні здійсненні на підставі чого складається обвинувальний акт та направляється до суду. В свою чергу під завершенням розуміється лише факт складання такого обвинувального акту чи відповідного клопотання в частині застосування до підозрюваного примусових заходів виховного характеру або ж примусового лікування [14, с. 62].

Таким чином, здійснивши аналіз даного питання можна зробити висновок в частині виокремлення трьох форм закінчення досудового розслідування, які зазначені в нормах КПК України та розмежування понять завершення і закінчення досудового розслідування в частині практичної діяльності.

2. СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ОБВИНУВАЛЬНОГО ВИСНОВКУ ЯК ФОРМИ ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

У ст. 10 загальної декларації прав людини проголошено: «кожна людина, для визначення її прав і обов'язків і для встановлення обґрунтованості пред'явленого їй кримінального обвинувачення, має право, на основі повної рівності, на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом».

Сутність обвинувального акту є дуже важливою стадією досудового розслідування, адже саме цей процесуальний акт підтверджує обґрунтовану раніше винесену підозру та як наслідок служить тим фактом який обвинувачує особу, яка вчинила злочин [15, с. 81].

Як мною вже зазначалось раніше, винесення обвинувального акту стороною обвинувачення є однією із форм закінчення досудового розслідування. І це не дивно, оскільки після зібрання всіх необхідних доказів, які б підтверджували вину підозрюваного необхідно прийняти відповідне рішення відповідно до якого останнього буде визнано винним або ж виправданим.

Ця форма закінчення є досить клопіткою та вимагає багато чіткостей. Оскільки, як нам відомо кримінально процесуальному праву притаманне таке поняття як «строки». Відповідно до цього, для винесення обвинувального акту, як завершення досудового розслідування також застосовується це поняття.

Досудове розслідування триває в строки встановленні КПК України та в окремих випадках можуть бути продовженні судом на підставі поданого органом досудового розслідування клопотання про таке продовження. Обвинувальний акт повинен бути винесеним та врученим в межах строку досудового розслідування. Аналогічно такий обвинувальний акт цього ж дня повинен бути поданий до суду [6, с. 119].

Винесення, вручення підозрюваному та подання до суду обвинувального акту за межами строку досудового розслідування тягне за собою закриття кримінального провадження відносно підозрюваного, незалежно від вини останнього у вчиненому.

Значення обвинувального акту в кримінальному провадженні також має в частині інкримінованої статті, кількості епізодів та ряду інших як обтяжуючих так і пом'якшуючих обставинах, оскільки саме на підставі цього особи, яка притягується до кримінальної відповідальності буде виноситись покарання або ж навпаки виправдання його дій.

В юридичній літературі так само як і на практиці вказується, що значення обвинувального акту чи обвинувального висновку полягає у тому, що [17, с. 82].

- це є «фінішний» документ який складається ще на досудовому етапі розслідування;
- у цьому документі викладають висновок щодо винуватості особи у вчиненні ним/нею протиправного діяння відповідно до якого згідно норм КК Україна настає кримінальна відповідальність;
- цей документ служить якістю своєрідного контролю за діяльністю сторони обвинувачення в межах ст. 2 КПК України;
- публічне обвинувачення та зачитування обвинувального акту є своєрідна оцінка дій особи злочинця;
- цей документ окрім іншого встановлює певну кількість фактів, що підлягають дослідженню в судовому провадженні;
- в даному документі зазначаються характеризуючі дані особи потерпілого, цивільний позов у випадку його заявлення в межах цього провадження, а від так служить гарантією захисту прав потерпілого чи потерпілих.

Обвинувальний акт складається на підставі матеріалів кримінального провадження зібраних органом досудового розслідування під час досудового

слідства, після чого усі матеріали передаються до суду разом з усіма необхідними додатками [12, с. 90].

Саме визначення поняття обвинувального акту міститься у КПК України, відповідно до якого обвинувальним актом вважають «процесуальний документ, яким слідство висуває обвинувачення особі у вчиненні кримінального правопорушення (злочину або проступку) і яким закінчується досудове розслідування».

Варто зауважити, що до прийняття нового КПК України у 2012 році, такого поняття як обвинувальний акт не було, натомість існувало таке поняття як обвинувальний висновок згідно КПК 1960 року. Однак станом на сьогодні якщо ж проаналізувати цих два поняття то можна дійти висновку про їх ідентичність, зміст та суть даних визначень є однаковою [18, с. 74].

Так, під обвинувальним висновком розуміли такий документ який так би мовити підсумовує весь хід подій, що відбувались під час досудового розслідування і відповідно до якого раніше підозрювано особа обвинувачується в певному інкримінованому кримінальному правопорушенні.

Будь якою підставою складання обвинувального акту є підозра, її обґрунтованість та відсутність підстави відповідно до якої можна було б закрити кримінальне провадження.

Беручи до уваги правозастосовчу підставу відповідно до якої відбувається складання обвинувального акту то для цього потрібна наявність належних доказів та їх достатність, внаслідок яких якраз і виникає переконання про винність особи у вчинення злочину/кримінального правопорушення. Внаслідок цього і породжується право чи так би мовити обов'язок слідчого скласти обвинувальний акт ще на етапі досудового розслідування.

Зазначаю також, що складання обвинувального акту відбувається з урахуванням двох умов: фактичних та юридичних [13, с. 84].

Юридичні умови це виключно ті які передбаченні нормами законів ко процесуальним законодавством – КПК України, в той час як фактичні це ті

умови які передбачені фактами здобутими під час розслідування злочину. Лише за наявності цих двох фактів можливий етап складання самого обвинувального акту та подача його до суду.

Щодо самого порядку складання матеріалів кримінального провадження тобто систематизації КПК України не передбачено. Лише нормативними актами правоохоронних органів зазначено про чітку нумерацію матеріалів та хронологічне розміщення. Щодо прошиття таких матеріалів вимог закону немає, однак на практиці вказані матеріали прошиваються та відносно них складається внутрішній опис заради зручності.

Після прошиття, нумерації і тому подібне слідчий в порядку ст. 290 КПК України, надає ці матеріали для ознайомлення стороні обвинувачення та її захисникам, законним представникам [13, с. 67].

Ця процедура передбачає передання стороною обвинувачення стороні іншій стороні – стороні захисту тих матеріалів і доказів відповідно до яких прокурор буде доводити обвинувачення у суді під час судового розгляду.

Саме ж складання обвинувального акту на завершальній стадії досудового розслідування можливе лише за чіткої наявності як юридичних так і фактичних підстав, усіх умов які б свідчили про необхідність цієї дії.

За наявності вище зазначених підстав складається обвинувальний акт, вручається обвинуваченому та цього ж дня направляється до суду.

Поряд з цим, Відповідно до ч. 4 ст. 110 КПК України, «обвинувальний акт є процесуальним рішенням, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і яким завершується досудове розслідування. У свою чергу, обвинувачення — це твердження про вчинення певною особою діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, висунуте в порядку, встановленому цим Кодексом» [11, с. 70].

Також вимогою є те, що обвинувальний акт складається обов'язково слідчим або дізнавачем після чого затверджується процесуальним керівником, тобто прокурором.

У випадку, якщо прокурор не погоджується із складеним актом слідчим чи дізнавачем то в такому разі обвинувальний акт останній може скласти самостійно. Однак, на практиці часто вказується що у випадку складання обвинувального акту прокурором, останній повинен не лише його підписати але й і затвердити. В іншому випадку коли ця процедура порушена, обвинувальний акт повертається прокурору.

Повноваження прокурора, як сторони обвинувачення у кримінальному провадженні визначено ст. 36 КПК України, згідно якої, «прокурор, здійснюючи нагляд за дотриманням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва, уповноважений затверджувати чи відмовляти у затвердженні обвинувального акту, клопотань про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, вносити зміни до складеного слідчим обвинувального акту чи зазначених клопотань, самостійно складати обвинувальний акт чи клопотання» [3].

Таким чином, обвинувальний висновок а зараз обвинувальний акт, несе за собою критерій самостійності процесуального значення оскільки містить у собі структуру проведеного досудового слідства та безпосередньо діяльності самого слідчого.

3. ЗМІСТ І СТРУКТУРА ОБВИНУВАЛЬНОГО ВИСНОВКУ

Згідно норм українського законодавства обвинувальний висновок насамперед повинен відповідати вимогам в частинні – об'єктивності, правознавчої обґрунтованості та визначеності.

За загальним правилом у обвинувальному висновку при його складанні варто залишати поза увагою надмірну описовість кримінальних правопорушень в частині дій їх вчинення де існує жорстокий характер вчинення злочину або ж до прикладу інтимний.

В наукових статтях, юридичній літературі щодо питання обвинувального висновку говориться, що даний процесуальний документ здійснює не одне виключне завдання, а навпаки – певну кількість протіє тісно пов'язаних між собою завдань, а саме [10, с. 84]:

- за своєю природою проводить так званий підсумок всієї стадії та ходу дій що були здійсненні під час досудового розслідування;
- є основним документом відповідно до якого встановлюються межі судового розгляду;
- ознайомлює обвинувачену особу із самим характером і підставою винесеного відносно нього обвинувачення за наслідками чого останній має можливість вибрати собі як напрям так і так званий спосіб захисту;
- несе за собою систематизацію, що дозволяє учасникам кримінального провадження чітко ознайомитись зі всіма матеріалами (томами справа) досудового розслідування.

На мою думку, вище викладені мною завдання в частинні їх об'єднання є достатньо справедливими в частині обвинувального висновку.

Відповідно до вимог норм законодавства то обвинувальний акт складається обов'язково у письмовій формі. На практиці даний документ разом з усіма додатками, що до нього додаються направляється у прошитому вигляді

до відповідно підсудного суду, який буде розглядати справу за матеріалами досудового розслідування [12, с. 73].

Титульним аркушем є спеціально виготовлений бланк і прокуратури. Другою сторінкою після титульного аркуша є опис усіх документів. Такий опис складається у певному вигляді таблиці який яка підписується процесуальним керівником даного кримінального провадження з обов'язковим зазначенням відповідної посади прокурора. Надалі підшивається відповідний обвинувальний висновок з усіма додатками до нього.

Варто зауважити, що обвинувальний висновок/акт не виготовляється за бланку органів прокуратури.

Сам по собі обвинувальний висновок/акт складається згідно вимог ст. 291 КПК України, і має містити [8, с. 93]:

- назву провадження і відповідний реєстраційний номер;
- анкетні доні особи обвинуваченого, якщо їх декілька то відносно кожного окремо;
- аналогічні анкетні дані відносно потерпілого чи потерпілих;
- повне найменування посади та ПІБ процесуального керівника та слідчого або дізнавача;
- опис всіх обставин злочину, що підтверджують правову кваліфікацію відносно висунутого інкримінованого правопорушення;
- обтяжуючі та пом'якшуючі обставини;
- точний розмір завданої шкоди;
- розмір витрат понесених через залучення експертів чи інших необхідних осіб певного кваліфікаційного рівня/спеціалістів.
- місце, час, дата складання обвинувального висновку та його затвердження.

Щодо питання в частинні структури обвинувального висновку/акту то варто зазначити що й станом на сьогодні це питання досліджується як науковцями так і юристами-практиками.

Звертаю увагу, що КПК 1960 року, за своєю природою обвинувальний висновок поділяв на дві частини: описову та резолютивну. Одночасно, в юридичній літературі постало питання щодо виділення як окремої частини під назвою – вступна [4, с. 20].

Наприклад, В.М. Тertiшник «виділяє у структурі обвинувального висновку такі частини: вступна, описово-мотивувальна та резолютивна». Ю.О. Гришин вважає, що «обвинувальний акт складається зі вступної, описової, резолютивної, заключної та додаткової частин».

Таким чином, виходячи з того, що нормами КПК України, самої структури обвинувального акту не визначено, то вважаю на підставі юридичних наукових досліджень виділити такі частини обвинувального висновку:

✓ Вступна – інформація, яка дозволяє за своїм змістом сприйняти суть документа. Сюди входить: дата, місце, час затвердження обвинувального висновку; ПІБ процесуального керівника, який його затверджував; гриф такого затвердження – у випадку коли процесуальний керівник складав обвинувальний висновок самостійно є необов'язковим. Щодо обов'язковості гербової печатки – вимогами законодавства це не встановлено. Заголовок процесуального документа повинен містити «Обвинувальний акт» та номер реєстрації кримінального провадження [13, с. 84].

✓ Описова – характеризуючі дані обвинуваченого у випадку якщо їх декілька окремо відносно кожного та їх анкетні дані, по аналогії дана процедура застосовується також і до потерпілого/потерпілих. За наявності законних представників то зазначають такі дані також. Виклад чітко фактичних даних інкримінованого правопорушення та його правова кваліфікація.

✓ Мотивувальна – саме по собі формулювання висунутого обвинувачення в рамках інкримінованої статті КК України, відомості щодо обтяжуючих та пом'якшуючих обставин, суму завданої шкоди внаслідок вчинення кримінального правопорушення, наявності або ж відсутності цивільного позову в межах цього кримінального провадження [19, с. 83].

Мотивувальна частина обвинувального висновку повинна за своєю природою відповідати описовій частині цього документа.

Також досить цікавим моментом є те, що обвинувальний акт за своїм змістом не може відрізнитись від раніше повідомленої підозри і часто на практиці ці два процесуальних документа є досить схожими.

✓ Додаткова частина – сюди входить вичерпний перелік тих документів, які додаються до обвинувального акту відповідно до ст. 291 КПК України. Такі додатки обов’язково зазначається і позначенням всієї кількості аркушів, що додаються. До обвинувального висновку обов’язково додаються [12, с. 72]:

- цивільний позов, за його наявності;
- реєстр матеріалів;
- розписка, квитанція про направлення та отримання копії вище вказаного позову;

Відтак, при складанні обвинувального акту/обвинувального висновку як слідчому так і процесуальному керівнику – прокурору варто пам’ятати, що сама якість, належність, обґрунтованість такого процесуального документа має повністю забезпечити обвинуваченому чи обвинуваченим (які як ми розуміємо в більшості не мають юридичної освіти та не розуміють юридичних термінів) розуміння того, від чого саме обвинувачений чи обвинувачені мають захищатись під час судового розгляду справи.

Усі факти, що підтверджують вину обвинуваченого мають бути відображенні в обвинувальному акті/обвинувальному висновку об’єктивно, всебічно та повно [11, с. 90].

На підставі вище викладеного, варто із впевненістю сказати, що чітке дотримання усіх норм чинного законодавства органами досудового розслідування, які в свою чергу як здійснюють таке розслідування так і його контролюють, на стадії складання обвинувального акту служить основоположною гарантією того, що винні/обвинуваченні особи будуть в

майбутньому піддані справедливому та законному покаранню, а невинні особи в свою чергу зможуть довести під час судового розгляду справи у суді – свою невинуватість та не причетність до викладених у обвинувальному висновку кримінального правопорушення/злочину та таким чином відновити свої права і репутацію перед суспільством.

ВИСНОВОК

Таким чином, здійснивши дослідження теми - Закінчення досудового розслідування складанням обвинувального акту, варто дійти наступного висновку.

1. Форми закінчення досудового розслідування відповідно до вимог УПУ України, є вичерпними та поділяють три види. Однак, на практиці постає достатньо питань про їх або ж збільшення або ж поділ на підвиди. Оскільки використання їх у такому вигляді є дещо незручним, а з юридичної точки зору – неправильним.

2. Така форма закінчення досудового розслідування як складання обвинувального висновку/акту та направлення його до суду є найбільш поширеною на практиці. Зміст обвинувального акту повинен чітко відповідати реальним та об'єктивним обставинам справи. Значення обвинувального акту в системі кримінального процесуального права є дуже важливим, оскільки останній є основним процесуальним документом відповідно яким виноситься обвинувачення відносно особи, яка ймовірно вчинила кримінальне правопорушення.

3. Структура обвинувального висновку на законодавчому рівні не закріплена. Жодної норми яка б говорила про обов'язкову форму даного процесуального документа у статтях КПК України – відсутня.

4. Складання обвинувального висновку відбувається із врахуванням загальних норм діловодства встановлених на законодавчому рівні. Щодо структури обвинувального акту, то станом на сьогодні чіткого визначення та з яких частин останній складається у нормах законів не закріплено.

Застосування відповідних норм КПК України, потребує покращення якості складання стороною обвинувачення такого процесуального документа, як обвинувальний акт.

Таким чином, складаючи слідчим або прокурором обвинувального акту, останнім необхідно пам'ятати, що якість такого документа має забезпечити обвинуваченому або ж обвинуваченим, який не має за своєю природою юридичної освіти, розуміння, від якого саме обвинувачення він має захищатися, а обставини та факти його вини мають бути відображені в ньому повно, всебічно та об'єктивно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України Закон Укїни від 28.06. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 01.05.2022р).
2. Кримінальний кодекс України: Закон України 05.04. 2001 № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 01.05.2022).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України 13.04.2012 № 4651- VI [URL]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print1385149626864866> (дата звернення 01.05.2022).
4. Боржецька, Наталія. "Підстави та умови складання обвинувального акта." Юридична Україна, 2014
5. Глиняний, Олександр Вікторович. Обвинувальний акт в системі процесуальних рішень досудового розслідування. Харків. 2021.
6. Говорун Є. Проблемні питання, що виникають стосовно обчислення строків досудового розслідування після повернення судом прокурору обвинувального акта, клопотання для усунення виявлених недоліків. Вісник прокуратури. 2018. №8.
7. Гришин, Юрій Олександрович. Закінчення досудового слідства зі складанням обвинувального акта. Diss. спец. «Кримінальний процес, 2000.
8. Дунаєва А. В. Кримінально-процесуальна діяльність слідчого щодо розшуку обвинуваченого: порівняльний аналіз законодавства. Науковий вісник НАВС. Київ. 2012. Вип. 3(82).
9. Європіна, Леся. "Обвинувальний акт у кримінальному провадженні." Науковий часопис Національної академії прокуратури України 3 2017
10. Коваленко Є.Г., Малярєнко В.Т. Кримінальний процес України. Підручник. Юрінком Інтер, 2004.

11. Кримінальний процес: підручник. Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц, та ін. за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. Право, 2013.
12. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т.1 О.М. Бандурко, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін. за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. Право, 2012.
13. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. За загальною редакцією професорів В.Г. Гочаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. Юстініан, 2012.
14. Кримінально-процесуальне право України: Підручник / За загальною редакцією Ю.П. Аленіна. – Ч.: ТОВ «Одіссей», 2009. – 816 с
15. Лобойко Л.М. Кримінально-процесуальне право: Курс лекцій. Навч. посібник. Істина, 2005.
16. Марочкін, О. І. "Особливості мотивування слідчим обвинувального акта." Питання боротьби зі злочинністю, 2015
17. Матієк, Л. Г. "Критерії прийнятності обвинувального акта прокурора." Прокуратура України в умовах європейської інтеграції, 2016.
18. Науково - практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Зразки процесуальних документів у кримінальному провадженні: станом на 20 січня 2018 р. С.В. Банах, Р.Л. Степанюк, С.В. Петков та ін.; за заг. ред. М.В. Лошицького. Київ. Професіонал. 2018.
19. Пожар В.Г. Проблеми забезпечення прав деяких учасників кримінального провадження на етапі закінчення досудового розслідування Шляхи удосконалення кримінального процесуального законодавства: матер. регіонального круглого столу (19 квітня 2013 р.) відп. за випуск д. ю. н., проф. Ю. П. Аленін; Нац. «Одеська юридична академія», Одеса. Юридична література, 2013.

20. Прийняття процесуальних рішень та проведення слідчих дій. навч. посіб. В.П.Горбачов, С.О.Корона, А.М.Титова та ін. Донецьк.: Донецьк. юрид. ін-т. 2012.
21. Процесуальні документи досудового розслідування (слідчого, прокурора, адвоката та слідчого судді): наук.практ. посіб. В.О. Гринюк, О.М. Крукевич, О.П. Кучинська та ін. за ред. М.А. Погорецького, О.П. Кучинської. Київ. нац. унт ім. Т. Шевченка, Юрид. ф-т, каф. правосуддя. Київ: Правова єдність: Алерта. 2018.
22. Процесуальні документи у кримінальному провадженні. Зразки. Роз'яснення: науково-практичний посібник. Колектив авторів за заг. Ред. М.А.Погорецького, О.П.Кучинської. Київ. Юрінком Інтер. 2015.
23. Сийплові, Микола Васильович. "Повернення обвинувального акта прокурору: сучасні проблеми та шляхи їх вирішення." 2017.
24. Татаров, Олег Юрійович. "Закінчення досудового розслідування складанням обвинувального акта: проблеми та шляхи їх розв'язання." Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ, 2012.
25. Тertiшник В.М. Науково-практичний коментар до Кримінально-процесуального кодексу України. 2002.
26. Торбас, Олександр Олександрович, and Олександр Олександрович Торбас. "Повноваження прокурора на стадії досудового розслідування при затвердженні обвинувального акта." 2013.
27. Шепітько, І. І. "Обвинувальний акт: сутність, зміст та значення для судового розгляду." Право і суспільство, 2017.
28. Шминдрук, О. Ф. "Предмет перевірки судом обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру у підготовчому провадженні в суді першої інстанції." Редколегія випуску, 2014.